

ZBIGNIEW GREŃ

Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej
Uniwersytet Warszawski

JĘZYK MŁODZIEŻY Z ZAOLZIA W INTERNECIE

Internet daje możliwości wypowiedzi każdemu. Jedynym ograniczeniem są wymogi techniczne – komputer z dostępem do sieci. W związku z tym, teksty tam umieszczone prezentują pełną gamę oficjalności – od oficjalnych stron rządowych i organizacji międzynarodowych po strony nieoficjalne, nawet o treści intymnej, co umożliwił stosunkowo wysoki poziom anonimowości twórców. Rzutuje to również na formę przekazu – nie ma obowiązku zachowania języka oficjalnego i standardów narodowych, można korzystać z języka nieoficjalnego, domowego. Stąd nierzadko twórcy dyglosyjni, korzystający na co dzień z gwary, sięgają również po gwara, chcąc nadać tekstom odcień prywatności. Wytworzył się już gatunek specjalistyczny, odwołujący się do prywatności rozpowszechnianej w Internecie, mianowicie blog, czyli internetowy pamiętnik. Podobnie często sięga się do języka prywatnego, tu: gwary, gdy zakres spraw dotyczy regionu, jako terytorium związanego z gwarą, a rozpowszechniane teksty mają charakter prywatnych poglądów. Tak dzieje się na tzw. regionalnych forach internetowych oraz w komentarzach i dyskusjach do blogów regionalnych.

Celem naszej analizy stał się język tego typu tekstów „prywatnych”: forów i blogów (razem z komentarzami i dyskusją) z obszaru Zaolzia, przy czym brani byli pod uwagę rozmówcy, którzy świadomie odwoływali się do gwary jako środka komunikacji¹. Wynika to z tematyki prywatnej i regionalnej oraz przeświadczenia, zgodnego z tradycją cieszyńską, że ten język – „po naszymu” – może być wykorzystywany na forum publicznym w obrębie regionu lub między rozmówcami pochodzącymi z regionu.

¹ Jest to więc inna sytuacja niż opisana w pracy: Bogoczová 2001, gdzie materiału do analizy językowej dostarczyły wypracowania szkolne uczniów szkół polskich na Zaolziu. Dążeniem autorów tamtych tekstów było użycie polskiego języka literackiego, przy czym typy pojawiających się tam bohemizmów często są zbieżne z tymi, które pojawiają się w naszym materiale. Są jednak i różnice, zwłaszcza w tekstach internetowych osób, które piszą gwarą cieszyńską, a uczęszczały do szkół czeskich.

Duży poziom prywatności tekstów i co za tym idzie, ściśle związanie z językiem potocznym i mówionym powinny rzucić nieco światła na kształt języka potocznego młodzieży cieszyńskiej, w takim lub innym stopniu związanej duchowo z regionem. W dyskusjach tych uczestniczą bowiem ci, którzy znają miejscową gwarę i skłonni są używać jej na tym forum. Są to więc nie tylko osoby przyznające się do narodowości polskiej, który to wybór może być potwierdzony wyborem polskiej szkoły, ale i osoby związane z regionem, ale przyznające się do narodowości innej niż polska i uczęszczające raczej do szkół czeskich. Rzutuje to w jakimś stopniu na formę językową tekstów (przede wszystkim ortografię).

Teksty świadomie tworzone „po naszymu” zawierają różne warstwy językowe. Są to jeszcze w przeważającej części wypowiedzi, w których widoczna jest dawna podstawa językowa, genetycznie polska gwara tradycyjna. W gwarze tej istniały oczywiście duże wpływy czeskie, także niemieckie, wołoskie (zwłaszcza w gwarach jabłonkowskich), jednak polski charakter językowy był niezaprzeczalny. Dziś na kanwie tejże tradycyjnej gwary cieszyńskiej tworzy się nowy kod – gwara współczesna, dostosowana do aktualnej rzeczywistości społecznej. Gwary bowiem, zwłaszcza kiedy opuszcza ona dom i używana jest publicznie, używa się w rozmowie na wszelkie tematy. Mechanizmom przystosowawczym towarzyszą zjawiska masowego wprowadzania słownictwa z zakresu techniki, życia społeczno-politycznego, ekonomii etc. Na obszarze polskim źródłem tych nowych wyrazów jest język ogólnopolski, na obszarze Zaolzia głównie język czeski, w dużo mniejszym stopniu polszczyzna ogólna. Świadczy to o ściślejszym powiązaniu Polaków zaolziańskich, nawet absolwentów szkół polskich, z kulturą czeską niż polską. Mamy więc do czynienia z nową falą bohemizmów w polskiej gwarze Śląska Cieszyńskiego w granicach Czech. Czy i w jakim stopniu wpływa to na jej tradycyjny, polski charakter? W próbie szukania odpowiedzi na to pytanie należy uwzględnić dwojaki aspekt zmian współczesnych – ilościowy i jakościowy.

Liczba bohemizmów w tekstach i języku rozmówców gwarowych na Zaolziu jest zmienna. Zależy nie tylko od możliwości językowych samych uczestników procesu komunikacji, ale i w znacznej mierze od aspektów sytuacyjnych: tematyki, typu aktu mowy. Im tematyka bliższa zagadnieniom aktualnym (np. elektronika, technika, nowoczesna rozrywka, współczesne życie polityczne), tym elementów z języka ogólnego pojawia się więcej. Podobnie zwiększa się ich liczba, jeżeli w blogu mamy rozważania na tematy polityczne, muzyczne itp. Z kolei żywe dyskusje, polemiki i kłótnie zwiększają liczbę elementów ekspresywnych, z czeskiego slangu uczniowskiego. Jeżeli ktoś w dyskusji reprezentuje czeską opcję narodową, to w swojej gwarze preferuje elementy obce, pochodzenia czeskiego. W czysto zewnętrznej postaci widoczne to jest w wyborze czeskiej, diakrytycznej ortografii do zapisywania tekstów gwarowych. U osób, które ukończyły szkołę polską, zdarza się to wyjątkowo, z reguły na zasadzie cytatu. Rozstrzygające jest jednak to, czy ta mniejsza lub większa liczba bohemizmów doprowadza do destrukcji systemu gwarowego, czy nie – a więc aspekt jakościowy.

Elementy obce wprowadzane do tekstów gwarowych cechują się dużym zróżnicowaniem jakościowym. Na jednym końcu skali mamy pełne przystosowanie do systemu gwarowego, z adaptacją fonetyczną i morfologiczną, na drugim składniki niezmienione, funkcjonujące na zasadzie cytatu. Między nimi pojawiają się elementy o różnym stopniu adaptacji. Ponieważ chodzi o teksty wprawdzie potoczne, ale zapisane, pierwszym wyznacznikiem jest oczywiście forma graficzna.

Odrębnym zagadnieniem jest płaszczyna języka, która poddana jest wpływowi czeskim. Współczesne wpływy czeskie w analizowanych tekstach wyraziście widać w obrębie leksykonu, frazeologii i składni, w sposób zróżnicowany w morfologii. Elementy zapożyczone wykazują czasem pełne nieprzystosowanie do systemu gwarowego, funkcjonując jak cytaty. Przy większym nagromadzeniu takich cytatów mamy w gruncie rzeczy do czynienia z tekstem mieszanym, dwujęzycznym, np.²: *No i tela tych Poloków bylo. Potom se to vytrřibilo i změnilo.* TR:Alex; *młodzierze [sic!] zázemí budovac znova.* CB:tidli; *Tak to bych chciol remíze, prodloužení a potym penalty.* WACO; *...je to prostie ustálené vřtné spojení, jesi se niepletym z řtipu jakigosi.* WACO; *w pokročilém stavu opilosti se pokuszoł jaksik dojechač na kole.* WACO:agaci.

Czasem autor próbuje dostosować cytat do zasad ortograficznych śląsko-polskich, niezbyt zresztą konsekwentnie: *Isto tego stiezowanie niechom, bo mi to przypado zbyteczne.* WACO:agaci; *tak ty vitezne okróznynia kruhacza w protismieru robił.* WACO.

Istnieją specyficzne zakresy funkcjonowania takich cytatów. Najczęściej odnosi się to do realiów młodzieżowych, w tym również szkoły, rozrywki, np.: *Hláskosloví je barzo zblížone do polskigo, tvarosloví je typowo cieszyński, no a syntax jak i frazeologia majóm nejblížej do gwar morawskich, zwłaszcza tzw. laskich.* TR:fk5; *ale i choć na sztudyrcce było w Praglu znómých dość na akcie nas chodziło mało.* TR:Stachura; *Tóž ci žyczym powodzynio na sztudyrcce a głównie prijymnych zajynć po przednaszkach.* TR:Stachura; *A tak za godzinke jadym na jachte.* UL; *uzech je z5_[zpřt] takže hned potym co wysuszym stan a wypierym se wrhny na ty fotki.* UL; *laborki miały trwać do 15.45.* PAL; *jo fandzym Czechom.* WACO; *Aga už siedziála we stopniómym, aucie z „Kanadziánym”.* WACO; *w Jablu [‘w Jabłonkowie’] my nimógli ominýć rokacz [‘klub rockowy’]* WACO; *mama a segra se na to dziwajóm fórt.* WACO.

Większość zapożyczeń podlega różnym stopniom adaptacji. Pierwszy z nich, to adaptacja ortograficzna – przystosowanie do ortografii polskiej, poznanej w szkole i wykorzystywanej często w cieszyńskiej tradycji gwarowej w literaturze regionalnej, np.: *Každopadnie gorole nigdy nie poużywali haczki.* TR:Horac; *wstyd je praktycki z pocitu abych niezrobił szpatny krok.* CB:tidli; *ty jejich*

² W przykładach zachowuję wiernie pisownię tekstów oryginalnych, także wtedy, gdy odstępstwa od normy literackiej wynikają ze względów technicznych – braku polskich czcionek.

namachrowane kecy. WACO. Czasem dotyczy to cech fonetycznych nie występujących w gwarze, jak np. długości samogłosek: *A o Slonsku Cieszynskim* [...] *zes wuubec slyszol, co?* TR:Jano.

Z tej adaptacji rezygnują osoby, dla których polska ortografia jest obca, a więc przede wszystkim te, które ukończyły szkołę czeską, np.: *S tymi polskimi gorolami je to suožite. Chodžili do polskih škou a uz zapomněli, že po našem to nima po polsku.* TR:Gorol z Milikova; *Króm tego se jo snažim nie užívať czechizmów, a jak už jakisi napisim, to tymu, že každý go w gwarze užywo.* TR:Jano; *Gorol zůstaně vždyci gorolem, polok polokem, Čech Čechem a gupi už chytřejši nebedže.* TR:gorol; *Taky že ch dlugo nimugla napisač, bo mi nějepochou net, ale juž jedže.* TR:Barly.

W tekstach pisanych niezależnie od orientacji narodowościowej i ukończonej szkoły obecny jest wpływ czeskiej ortografii, przejawiający się w stosunkowo częstym łącznym pisaniu przeczenia *nie* z czasownikami, np. *co tu nie patrzy* TR:alex; *To nie myślisz vážnie* TR:Horac; *Czesi som dobrzi we sportach, kiere Polocy nie zwladajom a naopak* WACO.

Podstawowym etapem adaptacji jest adaptacja fonetyczna – wyrazy czeskie są polonizowane na zasadzie paralelizmów fonetycznych, np.: *Je tam to co tu nie patrzy, ja?* TR:alex; *powstanom z tego same niedorozumiynia* TR:Jano; *koledzy po czesku mówioncy se albo naklidzili³ z Czech* TR:Horac; *przeciłitol nozory jakichsi Poloków* TR:Jano; *Krytyzowała jego pry szczeszczóno opowiadania* TR:Jano; *wedle parkowiszcza przed kosciołym* TR:Horac; *jak se wygnýc stereotypowi* PAL; *sym tam se stargla jaksio bitka* PAL; *Potym by se to moglo strzidac z mladymi* CB:Monia; *Ale to przeganiosz teraz* WACO. W interpretacji fonetycznej należy oczywiście uwzględnić ograniczenia systemu ortograficznego. Adaptacji fonetycznej niekoniecznie musi bowiem towarzyszyć adaptacja ortograficzna, por. *tu malo naražiš na niekogo kdy že š tu je!* TR:barly – mamy tu adaptację fonetyczną – zmiękczenie czeskiej spółgłoski twardej przed samogłoską przednią: [zi] w [ži], wyrażone zapisem zgodnym z ortografią czeską: ži.

Nie zawsze jednak użytkownik gwary zdaje sobie sprawę z różnic fonetycznych – gdy wyraz jest brzmieniowo odległy od polskiej rodziny wyrazowej, a sama cecha nie jest zbyt wyrazista (np. odpowiedniość *g : h*) – w takim wypadku cecha czeska może zostać, porównajmy: *wy tah był kajška w 8.* PAL; *což nie robi wielkiego rozdiolu_* [adaptacja częściowa] PAL; *chciałach Monia z tebóm souhla sić* [częściowa adaptacja] BC:merryczka; *czyto se to zhruba stejnie* WACO; *podziwo se z okna a tam hnusnie a fujo* WACO:agaci; *ale mi to przidzie moc unahlone* [adaptacja częściowa] MAG; *potym co wysuszym stan a wypierem se wrhny m na ty fotki* UL; *tak zech se prawila, že to z prehledym* [brak adaptacji

³ Adaptacja fonetyczna częściowa, nie objęła rezultatu czeskiego przegłosu *lu* → *li*; w pełnej adaptacji do fonetyki gwarowej winno być *nakludzili*.

fonetycznej] *ścigóm* [adaptacja fonetyczna] *aj* z wydatnym *śniodaniym* PAL; w zakresie innych cech: *Krom tego zjiszczujym jistom zakulacenosť projewu* TR:Kveta; *net tiezce strajkuje* UL.

Są takie cechy gwarowe, które nie budzą wątpliwości, gdyż w znacznej mierze są zmorfologizowane, np. przejście *a* → *o* w końcówkach koniugacyjnych odmiany w czasie teraźniejszym, np. *bo mi to pripado zbyteczne* WACO:Agaci, w czasie przeszłym, np. *Jak zech jo studowol* TR:Stachura, w odmianie przymiotnikowej, np. *tako bleskowo odpowiedź* TR:sia.

Na pewne niebezpieczeństwo wystawiona jest korelacja miękkości. W języku polskim ma ona dużo szerszy zakres niż w języku czeskim, a i częstotliwość korelatów miękkich w parach, w których w języku czeskim występuje taka korelacja (*t : t', d : d', n : n̂*) jest dużo niższa niż w języku polskim. Stąd, zwłaszcza w wyrazach obcych, mogą pojawić się formy twarde, tam gdzie w zgodzie z zasadami języka polskiego winny być miękkie, np. *Tak mi definuj co se wyobrazosť pod słowym Polok* WACO.

Stosunkowo dobrze adaptowane są zapożyczenia czeskie do polskiego systemu fleksyjnego gwary, por. *Problemów z narodnościami tu ale nima* TR:fk5; *Jo fakt nie chapiym, czymu sie tu u nas fort wadzymy kdo je Pepik a kdo Antek?* TR:jewa; *zjiszczujym jistom zakulacenosť projewu* TR:Kveta; *A tak za godzinke jadym na jachte* UL; *se wrhnym na ty fotki* UL; *od prziszedłego razu se pro jistote bedym gotować budziki dwa* PAL; *ni żebych zpochybniowała kwalite własnej pracy* PAL; *se ale nierzadko wyskytujom* WACO:buzz; *Kajinka rzuciła roztomilom hlaszke* WACO; *ty pieczóné nudle prostie nima-jom chybe* WACO; *zech zaczął omezować swojom spotrzebe koli* WACO; *Kopciuszek se przerodzi w princezne* WACO.

Zdarzają się wyjątki, zwłaszcza gdy możliwy jest synkretyzm z inną formą polską, np. gen. pl. *Na Zaolziu 90% obywatel jeszcze przed podziałem komunikowało tym samym językiem* TR1:czesil.

Najczęściej jednak z odstępstwami mamy do czynienia w przyporządkowaniu określonego zapożyczenia „współczesnego” do klasy deklinacyjnej w zgodzie z językiem czeskim, inaczej niż w polszczyźnie, np. *A roma ustympów pod schodami w lokalce* WACO.

Wpływa to i na realizację paradygmatyczną, w ramach tak wybranego paradygmatu, np. *tema, No vjysz vjela je takich temat co by my mugli podebatowacz* TR:sikec; *tak nahodz jakišika tema, bo jo si chcym też tak pisać* TR:Barly; *centrum*, gen.sg. *centra*; *ale w centru ani za nic* WACO:Hadudka; *w centru Cierlicka* CHE.

W systemie słotwórczym również widać pewne wpływy, zwłaszcza w konstrukcjach prefiksalnych czasownikowych – mamy tu często do czynienia z prefiksami wieloznacznymi, które mogą występować w obu językach, czeskim i polskim. Stąd pod wpływem czeskim następuje zmiana prefiksu – zamiast polskiego pojawia się czeski, np.: *Swaczynka była na gotowanó* [pol. przy-] *w lodówce* PAL;

gdyby był gdosi ochotny otestować [pol. prze-] *tyń biolutki krystaliczny pruszek* PAL; *na syntetyzować* [pol. z-] [...] *10 g produktu* PAL; *Trzeba tom naszym młodzież jaksi namotyłowac* [pol. z-] CB:Tedy; [...] *że se do mnie stawi i cosi oskenuje* [pol. ze-] WACO; *Mosz w planie se tak zrzóndzić* [pol. urządzić się], *żebyś musioł zażyć aspiryne* PAL.

Widać też określone zapożyczenia, wprowadzające czeskie formacje słowotwórcze, np.: *Krytyzowała jego pry szeszczóno opowiadania* TR:Jano; *Ja a kupa „czechizmów” sóm autochtonne słowa cieszyński gwary* TR:Jano; *wedle parkowiszcza przed kosciółym* TR:Horac; *Jinak moš typicki gorolski nic name.* [...] *Mumy tam teraz fajnum gospode* TR:Gorol z Milikova; *aj po strónie uczóncych, aj po naszej, była spokojenost* PAL; *je to praktycki czystosc calego człowieka, kdybys miała pocit naprostej czystoty tak bys miała aj swobode* CB:tidli; *Po piyrszej trzecinie filmu* WACO; *wiela procentualnie tam je polskich a wiela czeskich słówek* WACO; *chcym maturowac z fizyki* MAG; *bylach zmapowac teren* MAG.

Zapożyczane formacje słowotwórcze nie wprowadzają jeszcze obcych schematów tworzenia słów – w badanym korpusie brak przykładów formacji z tylko czeskimi formantami zastosowanymi do rodzimych tematów słowotwórczych. Różnice mogą dotyczyć zasięgu poszczególnych mechanizmów tworzenia wyrazów. Przykładem mogą być derywaty wsteczne o funkcji ekspresywnej, występujące w języku młodzieżowym, zarówno czeskim, jak i polskim, np.: *A ci co na impre [‘imprezę’] nieprzidóm, uwidzom aspoń plagaty* WACO; *Czumiym do kompa [‘komputera’]* MAG.

W języku czeskim, i pod jego wpływem w analizowanych tekstach, zasięg tego zjawiska wydaje się być szerszy, obejmuje też dla przykładu nazwy własne: *Od Cierlicka pod Jablo* [pol. Jabłonków, cz. Jablunkov] WACO:Hadudka; *w Jablu my nimógli ominyć rokacz* WACO; *w dziedzinach należóncych do Hawu* [pol. Hawierzów, cz. Havířov] WACO:Hadudka.

Wyraziście są wpływy składniowe w analizowanych tekstach. Chodzi o częste różnice w stosunku do ogólnopolskiego (i czasem starszego gwarowego) systemu walencji czasowników, np. *Ostatnio zech se zaczął interesować o webmastering* TR:Horac; *proste se cyniym normalnego dialogu* WACO:Jezus; *Co je ciekawego na zdaniu [...] interesujónce na nim je* CHE.

Wyraźnie widać też wpływ na tworzenie określonych konstrukcji składniowych „typu czeskiego”, niejednokrotnie z polskim składem leksykalnym, a więc kalk składniowych, np.: *Na takich [...] je krasnie widać* WACO; *Co gorsza, je to na naszej [‘zadaniem naszej...’] (poaksamitnej) generacji* WACO:Kriz; *Baroncze, mnie bylo powiedziane [‘powiedziano mi’], ze jedziesz podziwiac krasny Podebrad* PAL:Jo. Czasem konstrukcje typu czeskiego znane już były gwarze tradycyjnej, np. *zustać / zostać stoć* ‘nie ruszyć się, nie drgnąć’ – por. w naszym materiale: *fakt mi aż rozum zostoł stoć* [‘ani drgnął’] WACO.

Czasem w ramach jednej grupy nominalnej mamy do czynienia z konstrukcją czesko-polską [wyraz czeski + wyraz polski], np.: *Pic jakikolwiek alkohol zech odmitla z bezpsecnostnich powodow* PAL; *je to praktycki czystosc calego czlowieka, kdybys miala pocit naprostej czystoty tak bys miala aj swobode* CB:tidli; *aj czesi robiom stejne rzeczy* WACO; *Tak to je prawie fest bolawy temat* WACO:Jezus; *boch nim był total przeżrany* WACO.

Pokrewne ostatnim są też wpływy, stosunkowo częste, czeskiej frazeologii. Porównajmy przykładowo: *To niemyślisz ważnie* ['nie mówisz poważnie'] TR:Horac; *człowieka trzeja znać, żeby se urobić nozór o nim* ['wyrobić sobie zdanie na temat'] TR1:Synek z Góralie; *po przypadku* ['ewentualnie'] *aj ci, co na ostatniom chwile odmowili* UL:jedyn z sied.; *jak se wygnyc stereotypowi* ['uniknąć stereotypu'] PAL; *wytah był kajśka w 8. a niż by zjechał, tak bych prziszła o drogocenne minuty* ['straciłabym cenne minuty'] PAL; *moja wyobraznia pracowala na pelne obratki* ['pracowała na pełnych obrotach'] PAL; *a z niekierych typow szel wylozenie strach* ['niektóre typy napawały strachem'] PAL; *Jyny ta zima se na mnie przejawila nieprzijymnóm chorobóm* ['wywołała u mnie nieprzyjemną chorobę'] PAL; *Nom je fuk* ['wszystko jedno'], *co w tym je, glownie ze to zabiere* ['najważniejsze, że to zadziała'] PAL:Ula; *czujymy sie być Polokami* ['czujemy się Polakami'] WACO; *głosi se ku polski narodowości* ['deklaruje narodowość polską'] WACO; *Sniyg je mozne fajn jak mu nie musisz czelic* ['stawiać czoła'] *na piechote rano po drodze do pracy* WACO:Yuli; *zaczerpnę czas od czasu* ['od czasu do czasu'] *z języka czeskiego* WACO; *Nie stojóm za komentarz* ['nie są warte komentarza'] WACO:czesil; *a stolo to za to* ['warto było'] MAG; *Nie wiym jaki majom insi ludzie na to nazor, ale mi to przidzie moc unahlone* ['wydaje mi się to przedwczesne'] MAG; *zaczynom nie scigac* ['przestają rozumieć'] MAG; *nikiedy siedzym na lozku a czumiym do blba* ['gapię się przed siebie bez celu'] MAG.

Osobną grupę tworzą zapożyczenia w obrębie nazw własnych – przejmowane są wersje nazw oficjalne lub potoczne ze szkodą dla tradycyjnych nazw regionalnych, przy czym w wypadku realiów cieszyńskich zdarza się to wyjątkowo, np.: *Tu jyny Olša płynie* TR:aalle; *miało Czesko* WACO:czesil.

Duża część wpływów czeskich wynika z bliskości językowej czesko-polskiej – różnice zdają się być komunikacyjnie nieistotne. Dochodzi czasem do zamiany wyrazów funkcjonujących w obu językach w innych znaczeniach, np.: *Przykład Górnego Śląska można przymierzyć* ['porównać'] *tylko z Morawą* TR1:czesil; *Tu, na Zaolziu, to płaci* ['obowiązuje'] *na 100%* WACO; *Nastómpila sprawno chwila* ['przyszła właściwa chwila'] *na dymek* WACO; *Tak je tu to ślubowane* ['obiecywane'] *lepiyni plakatów* WACO.

Analiza tekstów zapisanych, których autorami są osoby dyglosyjne, korzystające na co dzień z gwary cieszyńskiej (niezależnie od orientacji narodowej), które zdecydowały się korzystać z gwary w komunikacji internetowej, pokazuje, że trudno

dziś mówić o jednolitej gwarze zachodnioczeszyńskiej. Sytuacja jest analogiczna do tej, jaką można zaobserwować na Śląsku Cieszyńskim w granicach Polski (a więc w gwarach wschodnioczeszyńskich). W obu częściach mamy do czynienia ze współwystępowaniem różnych typów idiolektów – od form najbliższych gwarze tradycyjnej do form znacznie od niej oddalonych, zmierzających, na Zaolziu, głównie w kierunku standardowego języka czeskiego, ale też w kierunku języka ogólnopolskiego. W tym zespole idiolektów i grup komunikacyjnych jest jeszcze grupa ze stosunkowo dobrze zachowanym systemem najstarszym – tzw. gwarą zachodnioczeszyńską. Reprezentują ją głównie osoby najstarsze, ale i część młodzieży. W jej wypadku może to być jeden z kodów, wykorzystywanych przy przełączaniu kodów: czeski / polski / gwarą tradycyjną / „gwarą współczesną”. Stopień odejścia od gwary tradycyjnej w pewnym stopniu skorelowany jest z identyfikacją narodową – przyjęcie identyfikacji czeskiej przyspiesza ten proces. Już jednak tożsamość regionalna, śląska (dopuszczalna w czeskich spisach ludnościowych) powoduje najczęściej przede wszystkim zmianę systemu ortograficznego opartego na ortografii polskiej, na system czeski, diakrytyczny (wpływ czeskiej szkoły). W jakiejś mierze możemy więc mówić, że występują tam obok siebie idiolekty o charakterze przejściowym i mieszanym.

Mechanizm odchodzenia od gwary tradycyjnej polega głównie na przejmowaniu pożyczek leksykalnych i frazeologicznych. Prawie nietknięta wpływami jest fleksja – pożyczki czeskie podlegają regularnej adaptacji fleksyjnej. W słowotwórstwie wpływy nie są zbyt powszechne, dotyczą głównie dwu zakresów: występowania czeskich formacji słowotwórczych w czasowniku i formacji ekspresywnych z języka młodzieży.

Wpływy składniowe ograniczają się do ekspansji czeskiej walencji i okazynego użycia specyficznie czeskich konstrukcji składniowych (czasem są to jednak konstrukcje znane i gwarze tradycyjnej).

Źródła

Blog.chesio.com – CHE

Magdulla.blog.cz – MAG

Palili.bloguje.cz – PAL

Palili.bloguje.cz:[komentarze] – PAL:[nickname]

Ulala.bloguje.cz – UL

Ulala.bloguje.cz:[komentarze] – UL:[nickname]

Waco.bloguje.cz:O Zaolziańskich Polokach i zaolziański gwarze – WACO

Waco.bloguje.cz:O Zaolziańskich Polokach i zaolziański gwarze:[komentarze] – WACO:
[nickname]

www.cb.cz/Hradek/ [dyskusja] – CB:[nickname]

www.trinec.cz/diskuze: „po naszymu” – TR:[nickname]

www.trinec.cz/diskuze: „Polske napisy” – TR1:[nickname]

Literatura

- Bogocz I., 1993, *Kompetencja językowa młodzieży czeskiej części Śląska Cieszyńskiego (nad wynikami badań kwestionariuszowych)*, „Literatura Ludowa” 4/6, s. 55–64.
- Bogocz I., 1997, *Rola edukacji w kształtowaniu świadomości językowej najmłodszego pokolenia Polaków na Zaolziu*, [w:] *Śląsk jako region pogranicza językowo-kulturowego polsko-czeskiego*, red. I. Nowakowska-Kempna, Katowice, s. 170–178.
- Bogoczová I., 1993, *Jazyková komunikace mládeže na dvojjazyčném území českého Těšínska*, Ostrava.
- Bogoczová I., 2001, *Typologicky relevantní rozdíly mezi polštinou a češtinou jako zdroj jazykové interference*, Ostrava.
- Goban-Klas T., 2001, *Media i komunikowanie masowe*, Warszawa.
- Greń Z., 1997, *Gwara cieszyńska najmłodszej generacji. Stopień znajomości i sposób wykorzystania leksyki gwarowej*, [w:] *Leksyka słowiańska na warsztacie językoznawcy*, red. H. Popowska-Taborska, Warszawa, s. 75–89.
- Greń Z., 1997a, *Świadomość etniczna i językowa młodego pokolenia Cieszyniaków*, [w:] *Polszczyzna śląska. Historia i współczesność*, red. B. Wyderka, Opole, s. 63–82.
- Greń Z., 2000, *Śląsk Cieszyński. Dziedzictwo językowe*, Warszawa.
- Greń Z., 2002, *Wpływ identyfikacji etnicznej i regionalnej na sytuację komunikacyjną w wielokodowych społecznościach pogranicza (na przykładzie Śląska Cieszyńskiego)*, [w:] „Z polskich studiów slawistycznych”, seria 10: *Językoznawstwo*, Warszawa, s. 57–65.
- Greń Z., 2006, *Statość versus zmienność dialektów cieszyńskich*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej” 41, s. 45–58.
- Greń Z., 2007, *Po śląsku w Internecie. Problemy standaryzacji żywiołowej*, [w:] „Z polskich studiów slawistycznych”, seria 11: *Językoznawstwo*, Warszawa, s. 61–68.
- Kubok B., 1998, *Z badań nad zmianami w słownictwie gwary zachodniocieszyńskiej*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej” 34, s. 55–68.
- Kubok B., 1999, *Gwara zachodniocieszyńska – gwara przejściowa czy mieszana?*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej” 35, s. 55–66.
- Grzenia J., 2006, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa.
- Jagodzińska J., 2002, *Dyskurs internetowy*, [w:] *Czynności tworzenia i rozumienia wypowiedzi*, red. J. Porayski-Pomsta, Warszawa, s. 207–227.
- Miczka T., 1998, *Rzeczywistość wirtualna – nowe szanse i zagrożenia kultury i komunikacji*, [w:] *Kultura język edukacja 2*, red. R. Mrózek, Katowice, s. 29–50.
- Polowczyk-Kuik Ż., 2004, *Internet: media, edukacja, polityka*, Poznań.
- Wronicz J., 1997, *Funkcja gwary w tekstach pisanych na przykładzie Śląska Cieszyńskiego*, [w:] *Polszczyzna śląska. Historia i współczesność*, red. B. Wyderka, Opole, s. 157–165.

Language of the Youth from Zaolzie in the Internet

Summary

The aim of the paper is to describe Internet texts produced by the youth from Zaolzie in Czech Republic. The texts are written in the local dialect but they show close dependence on Czech literary language and sometimes on Polish. Their most important feature is that they are spontaneous and their authors do not have linguistic knowledge. Therefore, they try to write in the dialect but they cannot distinguish the Czech language from the Silesian dialect. Therefore, many Czech linguistic features appear in the texts. Most of them are lexical, phraseological and syntactical borrowings which are subject to regular phonetic and morphological adaptation.